

Stabilna struktura niestabilnych treści.

Stażość i zmienność w samowiedzy*

Wacław Bąk, Natalia Gołębiowska
Instytut Psychologii KUL

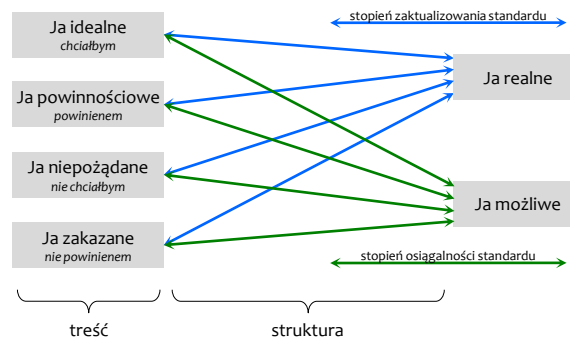
W P R O W A D Z E N I E

Samowiedza może być rozpatrywana zarówno w aspekcie treści, które ją budują jak i w aspekcie struktury relacji między jej poszczególnymi elementami. Jednym ze sposobów ujęcia aspektu strukturalnego jest kategoria rozbieżności Ja [3].

Celem prezentowanego badania było sprawdzenie stabilności strukturalnych i treściowych aspektów samowiedzy. Punktem wyjścia był model, w którym wyróżnia się 4 typy standardów Ja [1]: Ja idealne, Ja powinnościowe, Ja niepożądane i Ja zakazane. W aspekcie strukturalnym modelu wyróżnia się złożony układ rozbieżności Ja. Dwie najważniejsze grupy rozbieżności to: (1) rozbieżności standardów Ja z Ja realnym (sposrzegany stopień zaktualizowania standardu) oraz (2) rozbieżności standardów Ja z Ja możliwym (sposrzegany stopień osiągalności standardu).

Postulowano:

- dużą stażość wielkości rozbieżności Ja (aspekt strukturalny samowiedzy),
- małą stażość treści użytych do samoopisu.

M E T O D A

Osoby badane: $N = 65$ (64% kobiet), w wieku od 19 do 31 ($M = 21,75$; $SD = 1,87$).

Dwukrotne badanie w odstępie 3 tygodni, przeprowadzone za pośrednictwem Internetu.

Do badania treści i struktury samowiedzy wykorzystano autorską metodę komputerową DRP 2.2, inspirowaną metodologią badania rozbieżności Ja Higginsa [4]. Badanie składa się z dwóch etapów:

1. Generowanie samoopisów – badany opisuje treść standardów Ja, wymieniając po 4 cechy (atrybuty Ja) w odpowiedzi na następujące pytania:

- *Jaki chciałbyś być?* (Ja idealne)
- *Jaki nie chciałbyś być?* (Ja niepożądane)
- *Jaki powinieneś być?* (Ja powinnościowe)
- *Jaki nie powinieneś być?* (Ja zakazane)

2. Szacowanie rozbieżności Ja – poszczególne cechy (24) są prezentowane losowo na ekranie komputera i badany ocenia każdą cechę (skala VAS) w relacji do:

- Ja realnego – *W jakim stopniu taki aktualnie jesteś?*
- Ja możliwego – *W jakim stopniu jest możliwe, żebyś taki był?*

Fragment przykładowego badania, mężczyzna lat 24

Jaki chciałbyś być?	W jakim stopniu taki jesteś?	W jakim stopniu jest możliwe, żebyś taki był?
pracowity	22	30
przystojny	32	28
inteligentny	18	26
zabawny	14	0
	rozbieżność Ja idealne – Ja realne	rozbieżność Ja idealne – Ja możliwe

W Y N I K I

Stabilność treści standardów Ja

Ile spośród 4 cech użytych do opisu danego standardu Ja w pierwszym badaniu zostało użytych do opisu tego standardu w drugim badaniu?
Teoretyczny rozkład zmiennej: od 0 (min. stabilność) do 4 (max stabilność).

	<i>M</i>	<i>SD</i>	%
Ja idealne	1,43	0,97	35,8
Ja powinnościowe	1,22	0,91	30,4
Ja niepożądane	1,20	1,01	30,0
Ja zakazane	1,18	0,93	29,6

$F(3, 192) = 1,33$; $p = 0,266$, $eta^2 = 0,02$

Stabilność rozbieżności Ja

rozbieżności	korelacja między badaniem 1 i 2	porównanie średnich z badania 1 i 2			
		<i>M1</i>	<i>M2</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
idealne – realne	0,68	41,59	37,94	2,02	0,05
idealne – możliwe	0,63	23,23	22,00	0,68	<i>ns</i>
powinnościowe – realne	0,77	34,68	32,69	1,45	<i>ns</i>
powinnościowe – możliwe	0,75	18,78	18,08	0,52	<i>ns</i>
niepożądane – realne	0,73	63,29	62,27	0,52	<i>ns</i>
niepożądane – możliwe	0,57	61,84	61,20	0,25	<i>ns</i>
zakazane – realne	0,63	63,41	59,35	1,81	0,08
zakazane – możliwe	0,57	60,59	61,88	-0,52	<i>ns</i>

wszystkie korelacje $p < 0,001$

$df = 64$

P O D S U M O W A N I E

- Zgodnie z przewidywaniami wielkość poszczególnych rozbieżności Ja okazała się stabilna. Jest to zgodne z tezami teorii Higginsa [3], a także wynikami późniejszych badań, według których rozbieżności Ja są strukturami powstałymi w efekcie oddziaływań wychowawczych a do pewnego stopnia uwarunkowanymi także czynnikami temperamentalnymi [5, 6].
- Treść standardów Ja, które były podstawą określenia tych rozbieżności, okazała się stosunkowo mało stabilna. Wynik ten jest spójny z wcześniejszymi badaniami T.J. Straumana [9].
- Zmienność treści standardów Ja można interpretować w kontekście teorii H.R. Markus, dotyczącej *roboczej koncepcji siebie* [7, 8], a także późniejszych prac M.A. Conwaya na temat *roboczego Ja* [2]. Można przyjąć, że w określonym momencie czasu i w kontekście zaktywizowanego sytuacyjnie celu dostępna poznawczo jest tylko część samowiedzy i ta część jest użyta do samoopisu.
- Można postulować, że niezależnie od sytuacyjnej zmienności treści standardów Ja są one elementem większej funkcjonalnej całości, która w bardziej trwały sposób wchodzi w relacje z innymi elementami struktury samowiedzy.
- Mimo zmieniających się treści samoopisów można na ich podstawie uchwycić stabilną strukturę samowiedzy.

L I T E R A T U R A

- [1] Bąk, W. (2010, lipiec). *Structure of self-discrepancies. Verification of the model*. Poster przedstawiony na 15th European Conference on Personality, Brno, Czechy. [2] Conway, M.A., Singer, J.A., Tagini, A. (2004). The self and autobiographical memory: Correspondence and coherence. *Social Cognition*, 22, 491–529. [3] Higgins, E.T. (1987). Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psych. Rev.*, 94, 319–340. [4] Higgins, E.T., Shah, J., Friedman, R. (1997). Emotional responses to goal attainment: Strength of regulatory focus as moderator. *JSPSP*, 72, 515–525. [5] Manian, N., Papadakis, A.A., Strauman, T.J., Essex, M.J. (2006). The development of children's ideal and ought self-guides: Parenting, temperament, and individual differences in guide strength. *J. Pers.*, 74, 1619–1645. [6] Manian, N., Strauman, T.J., Denney, N. (1998). Temperament, recalled parenting styles, and self-regulation: Testing the developmental postulates of self-discrepancy theory. *JSPSP*, 75, 1321–1332. [7] Markus, H., Kunda, Z. (1986). Stability and malleability of the self-concept. *JSPSP*, 51(4), 858–866. [8] Markus, H., & Wurf, E. (1987). The dynamic self-concept: A social psychological perspective. *Annual Rev. Psych.*, 38, 299–337. [9] Strauman, T.J. (1996). Stability within the self: A longitudinal study of the structural implications of self-discrepancy theory. *JSPSP*, 71, 1142–1153.

* Badanie zostało sfinansowane z funduszy grantu MNiSW nr NN106 263535, przyznanego pierwszemu autorowi.

Kontakt: wabak@kul.pl; http://pracownik.kul.pl/waclaw.bak